

**KONINKLIJKE
VERENIGING
TER BEOEFENING
VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP**

OPGERICHT 6 MEI 1865

Ereleden

Z.K.H. de Prins der Nederlanden

generaal-majoor b.d.
E. R. d'Engelbronner

Z. E. luitenant-generaal b.d.
J. P. Verheijen

luitenant-kolonel b.d.
W. F. Anthonijsz

Bestuur

Voorzitter

mr. drs. C. Homan, genm marns

Vice-voorzitter

H.M. van Lent, kol gn

Leden

prof. G. C. Berkhof, lgen gn b.d.
J. A. van Diepenbrugge, kol cav
drs. F. J. J. Princen
R. Neervoort, kol KLu
drs. M.R. Jochems
R. A. A. Klaver, ktz
drs. M. de Haas, kap inf
(public relations)

Redacteur

T. de Kruijf, genm gn b.d.
Inst. Defensie Leergangen
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
bezoekadres:
Brasserskade 227a
2289 PA Rijswijk
tel.: (015) 15 27 00

Secretaris

J. Hardenbol, maj cav
Seringenlaan 25
7313 CH Apeldoorn

Penningmeester

M. P. Dekker, kol gn
Odenveltspark 15
3451 XA Vleuten

Ledenadministratie

J. J. M. Nijman
Karel Doormanlaan 274
2283 BB Rijswijk
Tel. (070) 3 94 78 36

MARS IN CATHEDRA

Verslag Algemene Ledenvergadering

Verslag van de Algemene Ledenvergadering gehouden op 27 juni 1995, Defensie Voorlichting-centrum, Korte Houtstraat 21, 's-Gravenhage.

Aanwezig:

Luitenant-generaal b.d. prof. G.C. Berkhof (bestuurslid)
Generaal-majoor B.A.C. Droste (aftredend voorzitter)
Generaal-majoor mr. drs. C. Homan (aantredend voorzitter)
Kolonel M.P. Dekker (penningmeester)
Kolonel J.A. van Diepenbrugge (bestuurslid)
Kolonel H.M. van Lent (aantredend plaatsvervangend voorzitter)
Drs. M.R. Jochems (aantredend bestuurslid)
Drs. F.J.J. Princen (bestuurslid)
Majoor J. Hardenbol (aantredend secretaris)
Zes overige leden

1. *Opening.* De voorzitter, generaal-majoor Klu Droste, opent om 18.05 de vergadering. Hij heet de aanwezigen hartelijk welkom, de vergadering stemt vervolgens in met de agenda:

1. Opening door de voorzitter.
2. Mededelingen door de voorzitter.
3. Jaarverslag van de secretaris.
4. Jaarverslag van de penningmeester.
5. Verslag van de kascontrolecommissie.
6. Verkiezing bestuursleden.
7. Verkiezing kascontrolecommissie 1995.
8. Rondvraag.
9. Sluiting door de voorzitter.

2. *De eerste drie agenda punten.* De voorzitter stelt vast dat er geen bijzondere mededelingen zijn. De verslagen van de secretaris en penningmeester zijn gepubliceerd in Mars in Cathedra van juni 1995. De secretaris en penningmeester geven een korte toelichting. De penningmeester constateert dat de financiële situatie gunstig is en dat de vereniging haar activiteiten kwantitatief en kwalitatief kan voortzetten, met acht tot tien lezingen per jaar. De vergadering heeft geen vragen.

3. *Verslag van de kascontrolecommissie.* De leden van de kascontrolecommissie, kolonel b.d.

mr. Gonzalves en drs. van Waaij, waren tot hun spijt verhinderd. Ter vergadering werd op verzoek van de kascontrolecommissie haar bevindingen voorgelezen. De commissie constateert in haar brief van 16 maart 1995, dat bij haar controles is gebleken dat de boekhouding adequaat en zorgvuldig is gevoerd over het jaar 1994. De vergadering keurt het jaarverslag, de balans en de resultatenrekening over 1994 goed en verleent aan het bestuur en de penningmeester op voordracht van de kascontrolecommissie décharge voor het in 1994 gevoerde financiële beleid.

4. *Verkiezing nieuwe bestuursleden.* De voorzitter memoreert kort de gebeurtenissen van het afgelopen jaar, voordat hij over gaat tot de verkiezing van de nieuwe bestuursleden. Hij wijst met name op het succes van het lustrumsymposium dat gehouden is op 18 mei 1995 ter gelegenheid van het 130-jarig bestaan van de vereniging. De vereniging is nog steeds in staat om haar hoofdtaak, de verspreiding van krijgswetenschappelijke ideeën en het uitdragen van nieuwe ontwikkelingen, uit te voeren door regelmatig lezingen te houden en door publikaties. De voorzitter wijst op het belang van samenwerking met zusterverenigingen. Hij vraagt daarnaast aandacht van het nieuwe, te kiezen, bestuur voor onderzoek naar de mogelijkheden tot verjonging van het ledenbestand.

5. De voorzitter stelt de nieuwe bestuursleden voor en bedankt de aftredende bestuursleden voor hun nimmer aflatende inzet. De vergadering stemt in met de volgende bestuurswisselingen.

6. De nieuwe voorzitter, generaal-majoor der mariniers Homan, bedankt de generaal Droste voor het vele, en vooral stimulerende werk dat hij voor de vereniging heeft verricht. Onder het voorzitterschap van generaal Droste is de vereniging duidelijk verder ontwikkeld en zijn de activiteiten verder toegenomen. Generaal Homan beschouwt het als een eer dat voor de eerste maal een marine-officier gekozen is tot voorzitter, waardoor de vereniging meer een inter-service karakter krijgt. De belangrijkste aandachtspunten van de nieuwe voorzitter zullen zijn: (verjonging van) het ledenbestand, meer lezingen 'in het land' en militair-operationele onderwerpen voor lezingen.

7. *Samenstelling nieuwe kascontrolecommissie.* Voor de vergadering heeft de kolonel Gonzalves zich wederom bereid verklaard om zitting te nemen in de kascontrolecommissie. Ter vergadering waren geen nieuwe kandidaten aanwezig voor de functie van tweede lid. De heer van Waaij heeft desgevraagd op 28 juni toegezegd voor een tweede maal zitting te nemen in de commissie.

8. *Rondvraag.* De heer F. Snapper vraagt of het nieuwe bestuur aandacht wil schenken in een lezing aan technologische ontwikkelingen en digitalisering van het gevechtsveld. Het bestuur reageert enthousiast op dit voorstel.

9. *Sluiting.* De generaal-majoor Homan sluit om 18.25 uur de vergadering.

Aftredend bestuurslid	Aantredend bestuurslid
<p><i>Voorzitter:</i> Generaal-majoor der Koninklijke Luchtmacht B.A.C. Droste</p> <p><i>Plaatsvervangend voorzitter:</i> Kolonel der Koninklijke Luchtmacht drs. R.H. Rozeboom</p> <p><i>Secretaris:</i> Luitenant-kolonel der Artillerie R.A.C. Bertholee</p> <p><i>Lid:</i> Jhr. mr. J.P. de Savornin Lohman</p> <p><i>Lid:</i> Generaal-majoor der Mariniers mr.drs. C. Homan</p>	<p><i>Voorzitter:</i> Generaal-majoor der Mariniers mr.drs. C. Homan</p> <p><i>Plaatsvervangend voorzitter:</i> Kolonel der Genie H.M. van Lent</p> <p><i>Secretaris:</i> Majoor der Cavalerie J. Hardenbol</p> <p><i>Lid:</i> Drs. M.R. Jochems</p>

Mededelingen van het bestuur

Bijdrage lezing

Het bestuur heeft op de bestuursvergadering van 10 juli 1995 besloten om met ingang van 1 januari 1996 een bijdrage van f 5,- te vragen aan **niet-leden** voor het bijwonen van lezingen van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap. Voor leden blijft de toegang gratis.

Samenstelling bestuur KVBK

Met ingang van 27 juni 1995 is het bestuur van de vereniging als volgt samengesteld.

Voorzitter

Generaal-majoor
der Mariniers
mr. drs. C. Homan

Directeur Instituut
Defensie Leergangen

Vice-voorzitter

Kolonel
H.M. van Lent

Afdeling Plannen
Defensiestaf

Penningmeester

Kolonel M.P. Dekker

Hoofd Afdeling
Conceptuele Plannen
Directie Operatiën
Koninklijke Landmacht

Secretaris

Majoor J. Hardenbol

Docent Strategie
Instituut Defensie
Leergangen

Public Relations

Kapitein
drs. M. de Haas

Directie Operatiën KL
Afdeling Inlichtingen en
Veiligheid, A-2

*Hoofdredacteur Militaire Spectator en Mars in
Cathedra*

Generaal-majoor b.d. der Genie
T. de Kruijf

Leden:

Luitenant-generaal
b.d. der Genie
professor
G.C. Berkhof

Bijzonder hoogleraar
Strategische Studies
Rijksuniversiteit Leiden

Drs. M.R. Jochems

Plaatsvervangend Chef
Directie Atlantische
Samenwerking en
Veiligheidszaken
Ministerie van
Buitenlandse Zaken

Kolonel J.A. van
Diepenbrugge

Hoofd Opleidingen KL
Instituut Defensie
Leergangen

Kolonel R. Neervoort

Hoofd Opleidingen KLu
Instituut Defensie
Leergangen

Drs. F.J.J. Princen

Beleidsmedewerker
Directie Algemene
Beleidszaken
Ministerie van Defensie

Kapitein ter Zee
R.A.A. Klaver

Hoofd Afdeling Plannen
Marinestaf

Ledenadministratie

De Heer J. Nijman
Karel Doormanlaan 274
2283 BB Rijswijk

Leerstoel

Professor
mr. G.L. Coolen

Bijzonder hoogleraar
Militair Recht
Seminarium Van Hamel

Voordrachten

Op donderdag 23 februari 1995 heeft de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap een bijeenkomst gehouden met de titel: „Bericht uit Joegoslavië.” Inleiders waren luitenant-kolonel drs. P.L.E.M. Everts, tot medio januari 1995 operationeel in Bosnië-Herzegovina als commandant van het 12e Infanteriebataljon Luchtmobiel, en luitenant-kolonel vlieger L.C.R.M. van der Born commandant van het detachement Koninklijke luchtmacht in Villafranca, Italië.

De belangstelling voor dit thema was dermate groot dat tien dagen voor de aanvang het al duidelijk was dat de zaal vol zou zijn. Helaas was er geen plaats voor alle belangstellenden.

Kenmerkend voor de lezingen en de discussie was de openhartigheid en de levendigheid. Beide sprekers maakten bewust geen gebruik van een uitgeschreven lezing op papier. U vindt in deze Mars in Cathedra dan ook de letterlijke tekst van de voordrachten, hierdoor wordt geen afbreuk gedaan aan de directheid van de sprekers. Het taalgebruik is natuurlijk heel anders dan bij een uitgeschreven tekst, maar is wel zo verfrissend! Vanwege de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië is het onderwerp in ieder geval onverkort actueel.

Lkol Everts: ervaringen in „de grootste openluchtgevangenis van Europa”

„Het verhaal dat ik u ga vertellen, staat onder invloed van een verblijf in, wat ik noem, de grootste openlucht gevangenis van Europa, genaamd Sebrenica. Zo heb ik dat ervaren en ik denk velen met mij. Bovendien, als je dan toch keuzes moet maken, is het natuurlijk altijd heel gemakkelijk gezegd: „In der Beschränkung zeigt sich den Meister”. Die hoop heb ik op moeten geven. Ik heb enkele dingen uitgelicht die ik belangrijk vind en waarvan ik vind, dat die eigenlijk door meer mensen zouden moeten worden ervaren. Dat doe ik dan langs deze weg.

Om al die dingen die ik aan de orde zal stellen in het juiste perspectief te zien, ben ik toch gedwongen om heel kort wat te zeggen over hoe wij als bataljon de zaak ervaren hebben in Sebrenica en hoe eigenlijk die enclave eruit ziet en wat daar zoal gebeurt. Dit is namelijk belangrijk voor een aantal andere zaken die ik vervol-

gens aan de orde zal stellen en die te maken hebben met het personeel. Wat betekent dat nou eigenlijk: zo'n uitzending voor het personeel en wat betekent het voor discipline en handhaving van regels, althans zoals wij dat ter plaatse hebben ervaren? Wat betekent het voor een bataljonscommandant, één of andere snippen-schieter, om het zo maar eens te zeggen, en twee sterren en een balk, die daar toch een behoorlijke verantwoordelijkheid heeft? Dat leidt misschien tot een aantal frustraties die hij daar zo heeft opgelopen, misschien niet alleen hij, maar meerdere mensen binnen zijn eenheid. Verder wil ik nog even kort stilstaan bij de KLu; ik vind dat niet meer dan logisch, omdat anders overste Van de Born zo uit de lucht zou komen vallen en ik wil hem natuurlijk ook graag een opzetje geven voor een samenspraak van groen en blauw, zoals dat hoort in de toekomst. Als ik nog tijd over heb wil ik graag nog een vergelijking maken, heel kort, tussen Libanon en wat er nu aan de hand is, omdat ik in beide gevallen commandant ben geweest.

Voor wat betreft de uitzending van ons bataljon, zoals dat is gebeurd in zes maanden tijd, is er in de eerste plaats natuurlijk toch een verschil met onze voorgangers, die daar korter hebben gezeten, en dat is best belangrijk. Tijd is heel belangrijk bij een uitzending en niet alleen voor degenen die daar zitten, maar zeker ook voor het thuisfront. Daar kom ik later ongetwijfeld nog een keer op terug. Tijd is heel belangrijk, ondanks het feit dat we natuurlijk wat verlof hebben zo her en der; in Sebrenica overigens wat minder, omdat het gewoon niet kan. Het is een uiterst bepalende faktor bij het ervaren van een uitzending.

Incidenten

Onze uitzending werd gekenmerkt door een heleboel incidenten. We zijn vanaf het begin tot dat we weg zijn gegaan, geteisterd door een grote hoeveelheid incidenten: mijnincidenten, schietincidenten, normale ongevallen enz.

Zo was er bijvoorbeeld een man die in de voorlaatste week zo pats nog raak werd beschoten. Gelukkig droeg hij zijn beschermende kleding en was er niks aan de hand. Verder vielen er nog weleens voertuigen in ravijnen en dan zeiden we onmiddellijk: „Verdomme Piet, rij dan ook niet zo hard”. Maar Piet reed helemaal niet zo hard; hij reed toevallig op een zeer modderig pad, omdat het regende, en hij was niet gewend sneeuwkettingen om te doen. Dat is natuurlijk nogal logisch, want dat doen we in Nederland ook niet. Maar daar moest dat toevallig wel. Want ook in de zomer als het erg hard regende moesten de sneeuwkettingen om, omdat an-

ders het voertuig, ook bij een snelheid van 5 km/h, zo de berg afgleed. Kortom, al dit soort dingen hebben geleid tot een bepaalde attitude van de mensen binnen ons bataljon.

Daarnaast zijn we de gehele uitzending door ook voortdurend geteisterd door het onthouden van konvoeien. Zoals u wellicht weet, zijn de konvoeien die van Sebenica naar Lucovac of Zagreb reden voor voedsel of diesel, maar ook voor het verlof en de post, structureel geboycot of tegengehouden. Dat heeft natuurlijk een geweldige impact op de mensen die hun werk moeten doen, zeker binnen de enclave. Wat dat betreft is er natuurlijk best een beetje verschil tussen de mensen die in Simenon zaten, dat was in onze tijd de B-Compagnie, of het „Support Command” in Lucovac en de mensen binnen de enclave, die afhankelijk waren van die levenslijn, om het zo maar even te noemen, voor de aanvoer van allerlei spullen. Dat is structureel geterroriseerd, om dat woord maar eens te gebruiken. Dat heeft ertoe geleid, dat we een aantal keren gedurende een periode van twee tot drie weken volledig afgesloten zijn geweest van de buitenwereld en dat heeft natuurlijk zijn impact op het functioneren van deze en gene en op hoe goed je je werk kan doen in het algemeen.

Het zal u duidelijk zijn dat hierdoor ook een structureel tekort was aan brandstof. Zoals u weet, hadden we toch een veertigtal pantservoertuigen bij ons, een enorme verscheidenheid aan wielvoertuigen, die wij vanaf augustus tot wij weggingen stil moesten zetten, gewoon omdat de brandstof er niet was. Dat is heel vervelend voor al de chauffeurs, onderhoudsmensen en mensen in de bevoorrading, die continue ander werk moesten doen. Dat drukt een stempel op de uitzending. Verder is het zo, dat onze uitzending moet worden gezien in een periode, die wordt gekenmerkt door een voortdurende verslechtering van de algemene situatie, waarmee ik de politieke situatie bedoel.

Toen wij aankwamen, zag alles er toch wel aardig uit, maar gaandeweg werd het ons duidelijk, dat er steeds meer beperkingen werden opgelegd aan het optreden van Unprofor/Dutchbat, wat mijn primaire zorg was. Dat heeft uiteindelijk geleid tot de bombardementen van de NAVO en uiteraard ook tot de gijzeling van bijna honderd mensen, oponthoud of gewapend oponthoud, net zoals u het wilt noemen, die meer dan een week op een plaats hebben gezeten waar ze nou niet echt graag wilden zitten.

Ondanks alle fraaie verhalen dat het geweldig ging – en dat was natuurlijk ook wel zo, want er

is niemand met een echte kras op zijn gezicht weggekomen – was het uiterst vervelend, en dan druk ik mij voorzichtig uit, niet zozeer voor de mensen daar, maar zeker voor het thuisfront dat absoluut niet wist wat er aan de hand was.

Beroepsbataljon

Ik kwalificeer deze uitzending als zwaar en dat doe ik natuurlijk door het een beetje te vergelijken met die andere uitzendingen. Bovendien werken we in een internationale omgeving met Engelsen, Fransen, Denen, Noren, Zweden, kortom zeer veel naties. Iedereen weet dat je een beroepsbataljon bent, het 11de was dit ook en dat betekent dat mensen op een bepaalde manier naar je kijken, ze verwachten wat van je als beroepsbataljon. Ik ben een paar keer bij andere bataljonscommandanten geweest, die zeiden: „Ja, jullie doen dat zo, maar dat is nogal logisch, want jullie zijn een beroepsbataljon.” Ze wisten niet dat wij ook pas een half jaar tot één jaar bezig zijn.

Naar een beroepsbataljon wordt dus anders gekeken; men heeft bepaalde verwachtingen. Dat geldt niet alleen voor diegenen die binnen het VN-bedrijf werken maar ook voor de partijen waarmee je te maken hebt: zowel de Serven als de moslims waren zich er terdege van bewust dat zij te maken hadden met een beroepsbataljon. Ze handelden ernaar en hadden vertrouwen in ons handelen. De partijen hadden bepaalde verwachtingen ten aanzien van het optreden van het bataljon, of dat nou alleen t.a.v. het lopen met een FAL was of het lopen met een baret op, dat is verder onbelangrijk. Iedereen heeft een bepaald verwachtingspatroon van een beroepseenheid en dat is heel erg belangrijk. Ik kom daar straks nog op terug.

Over de enclave waar we met zijn allen hebben moeten werken, gaan de meest vreemde verhalen de ronde: dat het daar geweldig is, dat iedereen er naakt rondloopt, dat iedereen er zonder tanden loopt – dat klopt ook, want ze poetsen er nooit hun tanden – en dat iedereen ondervoed is enz. Wij hebben dat gelukkig nooit gezien. Ik ben er niet zo gelukkig mee dat ik er überhaupt geweest ben, want het is natuurlijk heel vervelend wat er aan de hand is: 40.000 mensen in een gebiedje van 50 bij 50 kilometer is niet niks. Vooral niet als je bedenkt dat de infrastructuur van dat gebied slechts een bevolking van 10.000 tot 15.000 mensen zinnig kan ondersteunen. Dat dit tot problemen leidt, zal u duidelijk zijn.

Pais en vree

Wat u hier in Nederland regelmatig heeft gehoord, is dat het eigenlijk allemaal wel pais en vree is, dat het goed is geregeld en dat de moslims heel zielig zijn. Dat is ook zeker het geval voor die mensen, enkele duizenden, die daar helemaal niets in de melk te brokkelen hebben. Deze mensen hebben niks en zijn er heel slecht aan toe. We zouden ons schamen als we zoiets hier in Nederland zouden hebben.

De andere kant van de medaille is, dat binnen diezelfde enclave er een paar duizend anderen zijn, die het naar omstandigheden goed hebben en die dictatoriaal regeren over de anderen. Van die paar duizend die het voor het zeggen hebben, zijn er enkele honderden echt de baas. Alles wat er gebeurt, is met hun instemming: wat zij doen én wat wij doen, gebeurt met hun instemming. Dat is natuurlijk heel vervelend. Als de regering in Tuzla, waar ze deel van uitmaken, of de militaire leiding in Tuzla zegt: „Jongens, linksaf!” en ook als de regering in Sarajevo zou zeggen: „Linksaf!”, dan zou het heel wel kunnen, dat de mensen binnen de enclave roepen „Rechtsaf!”. We hebben voorbeelden dat zoiets is gebeurd. Bijvoorbeeld dat iemand vanuit B.H. Command, dat is het niveau van de generaal Rose, even snel zaken kwam doen binnen de enclave, iets kwam regelen als een soort één-tweetje, maar daarbij vergat dat er nog een derde partij was. Het was een één-tweetje tussen het B.H.Command en de Serven, waarbij het over een bepaalde weg ging, die gebruikt zou moeten worden door de Serven. Wij waren er toen als Dutchbat bij en zeiden: „Maar wacht even, hier zitten ook nog moslims, die wonen hier toevallig ook en die willen misschien iets anders dan wat jullie willen!”

In die enclave is een heleboel aan de hand en lang niet iedereen denkt daarom op dezelfde wijze als de hogere niveau's en de naast-hogere niveau's. Dat compenseert soms het werken van het Dutchbat. Bovendien ben ik ervan overtuigd, dat het gros van de mensen ervan wordt weerhouden om weg te gaan uit die enclave. Tienduizenden mensen zouden weg willen gaan als ze weg konden gaan. Het weg kunnen gaan, heeft minder te maken met de Serven dan wel met hun eigen regering en de leiding binnen de enclave. Dat wetende is het erg moeilijk om zaken te doen met de leiding binnen zo'n enclave.

Apatisch

Bovendien is het voor het kijken naar het probleem erg belangrijk te weten, dat de bevolking

inclusief de gekozen regering zeer apathisch en zeer afwachtend is. Ze wacht eigenlijk de hele dag op wat Unprofor, Dutchbat, MSF en UNHCR voor haar kunnen doen. De mensen vragen zich niet af wat ze voor zichzelf kunnen doen, maar kijken alleen naar wat een ander voor hen kan doen. Zes maanden heb ik hiertegen gevochten en geprobeerd hen tot eigen actie aan te zetten. Ga met die 5.000 B.H.-strijders bomen kappen of ga wegen aanleggen of iets schoonmaken. Dat kon niet, want dat waren B.H.-strijders en daar moet je van afblijven. Er waren ongeveer 4.000 B.H.-strijders, allemaal jonge kerels tussen de 20 en 30 jaar, een stuk groter en breder dan ik en allemaal zeer sterk en afgetraind. Maar ze konden niks, mochten niks en er gebeurde helemaal niks.

Wat me ook heel erg frustreerde, was dat het voor de lokale regering onmogelijk was om een soort noodwetgeving toe te passen in de zin van iets wegpakken daar waar veel is, zodat het verdeeld kan worden onder diegenen die niets hebben. Dat was onmogelijk en zorgde ervoor, dat je een bepaald beeld krijgt van zo'n samenleving zoals die zich daar manifesteert. Ik constateer zelf, dat het wel moeilijk zal worden om deze enclave nog te laten voortbestaan voor langer dan twee jaar vanaf nu, omdat dan de natuurlijke hulpbronnen uitgeput zullen zijn. De belangrijkste natuurlijke hulpbron is hout. Als er geen hout meer is, is er geen verwarming meer, geen eten, het resultaat laat zich raden.

In dat hele krachtenspel functioneert Dutchbat. Zeker de leiding van de enclave is zich terdege bewust van de eindigheid van de enclave. Of het nou gaat om een vredessituatie waarbij het gros van de mensen weg zal gaan, of een situatie waarin een voortdurende oorlog aan de gang is, dan nog is er eindigheid aan de situatie zoals die daar bestaat. Ik vind dan ook, dat er op een zo kort mogelijke termijn een echte oplossing moet komen, zonder overigens het recept te weten voor die oplossing, maar daarvoor was ik ook niet aanwezig.

Personeel

Eén van de eerste onderwerpen die ik hier tegen deze achtergrond bij u aan de orde wil stellen, is ons personeel. Na drie uitzendingen roep ik nog maar eens een keer, dat bij uitzendingen de prioriteit op alles wat je doet en nalaat als commandant ligt bij het personeel. Daar gaat 45% van je tijd en je inspanning inzitten. Dan is er nog 40% voor logistiek om te zorgen dat de zaak blijft marcheren en daarnaast was er toevallig ook nog eens tijd om wat andere dingen te doen. Dat is dan operationeel of iets anders. Dat

is dus een totaal andere situatie dan we gewend zijn in Nederland, waar we met zijn allen twee of drie weken op oefening gaan. Dan wordt er in ieder geval bij de KL gezegd: „U gaat maar lekker oefenen en hup, laat alles uit de handen vallen en ga het bos in“. En we gaan oefenen, pijlen trekken en wat dies meer zij. Dan zie je eigenlijk een totaal andere volgorde en vandaar ook dat ik heb gemeend eerst wat over het personeel te zeggen. Omdat ik dit aspect zo ontzettend belangrijk vind, niet alleen ter plaatse tijdens uitzending, maar zeker ook daarna.

Ik stel vast, dat wij als bataljon met het 11de voor het eerst met beroepssoldaten hebben gewerkt en iedereen in ons bataljon heeft zich ook afgevraagd of het wel zou gaan: en of we voldoende tijd hebben gehad om die mensen voor te bereiden op zo'n uitzending. Ik moet zeggen, dat het mij prima is bevallen en dat wij prima BBT'ers hebben. Ze zijn met hun werk bezig en het zijn net echte beroeps. Want net zoals wij praten ze de hele dag over hun werk. Wij praten dan misschien op het niveau van overste over hoe je nou die pijl trekt, terwijl de soldaat praat over zijn MAG en het onderhoud daarvan of over zijn voertuig. Dat is natuurlijk heel veel waard. Het betekent, dat ze heel erg betrokken zijn bij datgene wat ze doen. Ik vind dat heel plezierig, want het ontlast je voor een deel als commandant van een heleboel problemen. Daar staat wel tegenover dat een groot aantal van deze lieden wel wat avontuur zoekt en dat hebben we ook gemerkt.

We hebben bijvoorbeeld gehoord, dat een soldaat zei, toen er een vent voor zijn klep was geschoten: „Dat was een kick hè, jij was erbij!“. Dan denk ik: „Joh, je weet niet waar je mee bezig bent.“ Ja, dat gebeurt natuurlijk ook. Is dat te verwijten? Ik denk eigenlijk van niet, want we selecteren jonge mensen die uitdagend werk zoeken. Bovendien sturen we ze ook naar zo'n omgeving en we appeleren aan gevoelens zoals „er tegenaan gaan“ en „er bovenop gaan“. Het is dan niet verwonderlijk, dat iemand zich eens een keer laat gaan. Overigens is dit natuurlijk een heel gevaarlijk punt.

Richtlijnen

De BBT'ers hebben ook behoefte aan hele duidelijke richtlijnen. We spreken vaak over eigen verantwoordelijkheid, respect en een heleboel van dat soort op zich heel waardevolle uitspraken, maar een soldaat, ook al is hij BBT'er, heeft gewoon behoefte aan aanwijzingen wat hij moet doen. Een groot aantal BBT'ers kan best veel verantwoordelijkheid aan, en dat ontwikkelt zich ook best, maar velen, ik denk zelfs de meerder-

heid, hebben behoefte aan duidelijkheid over wat kan en niet kan. Dat is bij een uitzending heel erg belangrijk. Waar de soldaat te maken heeft met strijdende partijen, kun je je als organisatie niet veroorloven, dat een soldaat roept dat de bataljonscommandant een grote druiloor is en er helemaal niets van snapt. Daarmee heeft meteen een heel bataljon een aardig probleem, want het bedrijf wordt dan ongeloofwaardig. Dit is natuurlijk een heel extreem voorbeeld, maar het gaat voor de soldaat om lager bij de grondse zaken. Hoe gaat hij om met zijn wapen, hoe manifesteert hij zich en doet hij het volgens de regels?

Het voordeel van dit soort soldaten is, dat kaderleden wat meer tijd hebben om zich te bemoeien met andere zaken, zoals leidinggeven. Ik weet zeker, dat wij bij de uitzending, zoals we die hebben ervaren de eerste stappen hebben gezet op de weg daarheen: dat een soldaat soldatenwerk doet en een kaderlid weer kan nadenken over waarvoor hij in dit bedrijf is: leidinggeven.

Een ander positief punt voor het personeel is de opvang. Gelukkig kan ik dit vergelijken met Libanon. Wat we daar deden was frut, bar en boos. Nu zijn we ontzettend goed met de opvang van personeel. We hebben een verscheidenheid aan specialisten, die zich bemoeien met de mensen: GVers, MDDers, psychologen, zelfs commandanten lopen er rond en doen ook nog mee. Ik vind zelfs, dat die nadrukkelijk mee moeten doen, omdat wij goed opgeleide commandanten hebben. Ik vind het opvangen van het personeel de eerste verantwoordelijkheid van een commandant.

Als er wat gebeurt met een vent, is de commandant de eerste die hem opvangt en pas daarna komen andere mensen aan bod, overigens altijd in goed overleg, die dan proberen defecten bij de man te voorkomen dan wel te verhelpen. De kwaliteit van het personeel is echt fenomenaal. U kunt zich voorstellen, dat met al die problemen die wij hebben gehad binnen het bataljon – schietincidenten, mijnincidenten, bewuste overvallen, noem het maar op – er zo her en der wel eens een beroep is gedaan op een specialisme van deze of gene zijde. Met echte daadwerkelijke problemen binnen het bataljon valt het op dit moment erg mee. Ik ben ervan overtuigd, dat dit voor een deel komt door de goede opvang die we hebben, zowel in het voortraject van de uitzending, tijdens de uitzending als daarna. We moeten echter oppassen niet door te schieten met zorg voor de zeer goede soldaten die we hebben. We moeten ervoor waken dat het mietjes of doetjes worden. Het zijn kerels die er

tegenaan kunnen, wat kunnen hebben en die je dus als zodanig ook behandelt. Ik vind niet, dat we ze overal mee in de watten moeten leggen, we moeten daar voorzichtig mee zijn.

Personeelszorg

Ik ben er als bataljonscommandant mee geconfronteerd, en dat heeft ook met personeelszorg te maken, dat een peloton er op een gegeven moment doorheen zat. Ik had er zelf eerlijk gezegd nog nooit bij stilgestaan, maar binnen een bepaalde compagnie en juist bij een bepaald peloton zijn er veel incidenten geweest. Ik heb dat eens opgelijnd: het waren er 25, variërend van een mijn-incident tot het doodrijden van een hond. Allemaal dingen, waar een relatief kleine club soldaten mee te maken had. Bovendien zat dit peloton in het meest zware terrein dat er was. Ze hadden een bepaalde sector richting het noordwesten van de enclave, zeer heuvelachtig, behoorlijk pittig om er te lopen en dat was het enige dat we daar deden. Het bleek na verloop van tijd, dat meer dan de helft van dat peloton fysiek of psychisch in de problemen zat.

Toen we dit constateerden, was het even schrikken: hoe kan dat gebeuren? Het is wel een heel peloton waar je het over hebt. Met wat voor oplossing konden we dit probleem te lijf gaan? We hebben de knoop doorgehakt en gezegd: „Jullie gaan eruit en een ander peloton erin. Jullie gaan nu verplicht recupereren.” We hebben gepoogd om met de voorschriften die we hadden en de instructies die daarvoor zijn de mensen een programma aan te bieden, dat hen in de eerste plaats fysiek weer op de been zou helpen, maar ook mentaal zou sterken. De mentale toestand heeft veel meer doorwerking bij de terugkeer naar Nederland, waar je bij een beroepsbataljon altijd rekening mee moet houden.

We hebben daar een redelijk revolutionaire daad begaan, zeker binnen het bataljon. Het is me ook niet in dank afgenomen door de mensen die het betraf. Later, toen het was gebeurd, heeft iedereen gezegd, dat ze het er eigenlijk toch mee eens waren. Echter, het belangrijkste probleem was, dat ze het zagen als een straf en het heeft heel veel moeite gekost om ze ervan te overtuigen, dat het een preventieve maatregel was. Ik weet niet, of hier mensen aanwezig zijn van het personeelswezen, maar misschien dat het toch zaak is eens wat nadrukkelijker te kijken naar het fenomeen recuperatie. In de tijd van het legercorps deden we dat nog even achteloos in 48 uur; wij hebben er tien dagen over gedaan met dit peloton en toen moesten we constateren, dat niet iedereen weer helemaal fit was. Dat geeft toch te denken.

Relaties

Een ander fenomeen wat alles hiermee te maken heeft, is wat uitzending betekent voor het personeel, zowel daarginds als wanneer ze terugkomen. Ik vind het heel goed, dat iemand een keer wordt uitgezonden, daar heb ik geen enkele moeite mee. Het is goed voor je vorming, je kijkt eens een keer buiten de grenzen en ziet, dat Nederland het land van „milk and money” is. Velen van ons hebben het niet in de gaten, maar heel veel relaties komen bij uitzending onder druk te staan. Binnen het bataljon zijn er nogal wat mensen die probleempjes hebben. Ik weet niet, of wij dat willen als bedrijf, maar ik constateer in ieder geval dat het gebeurt. Het heeft ook daadwerkelijk geresulteerd in een aantal scheidingen, niet alleen van getrouwden, maar ook van mensen die lang hebben samengewoond.

Overigens is bij de marine dit fenomeen ook bekend van de mariniersbataljons. Uit contacten met de Engelsen weet ik, dat ook de Engelsen hier nogal wat problemen mee hadden, althans de Engelse bataljons die in Bosnië zaten.

Iets anders is, en ik weet dat van de opvolger van de kolonel Vermeulen, dat de fut eruit is. Ik weet dat ook van mijn vorige uitzendingen: het duurt heel erg lang, voordat je als eenheid of als persoon na zo'n uitzending weer de draad opgepakt hebt. Het is erg moeilijk om je weer te concentreren om iets zinnigs te gaan doen. Ik heb zelf, na een maand terug te zijn, sinds 3 februari zitten niksen en heb er heel veel moeite mee om iets zinnigs aan te pakken, iets constructiefs te doen. Ik weet dat er nu bij het 11de bataljon, waar weer een gewoon oefenprogramma wordt gedraaid wat problemen zijn, juist met de concentratie van mensen die moeite hebben om de zaak weer op te pakken. Daar moeten we rekening mee houden. Bovendien is het zo, dat een uitzending natuurlijk nooit zes maanden duurt, maar minstens een jaar, want je bent er een hele tijd van te voren mee bezig, als het niet in je gezin is, dan is het wel met je collega's of met cursussen. Ook erna ben je er nog een hele tijd mee bezig. Ik durf de stelling aan, dat een uitzending, al is die maar een half jaar, meer een jaar benadert dan een half jaar. Dat heeft misschien ook wel consequenties.

Iets anders wat speelt, is hoe het ook al weer met de regels zit. Kun je je weer aanpassen aan de regels in Nederland, al die flutdingen op de kazerne? Loopt er bijvoorbeeld weer iemand zich druk te maken over een paaltje en over van alles en nog wat. Op de schietbaan staat er weer één of andere idioot vlaggetjes te zetten, waar iedereen precies binnen moet blijven en meer van dat gedoe. Als je een half jaar of een

jaar andere dingen hebt gedaan, is het moeilijk om je daaraan aan te passen, aan dit soort hele zinnige regels, althans zinnig in Nederland.

Krijgen wij niet een te groot relativiseringsvermogen, zoals ik dat nu even badinerend doe? Ik kan het misschien nog relativeren, maar kunnen onze soldaten, jonge officieren en onderofficieren dat ook? Kunnen die relativeren wat ze hebben meegemaakt; slaan ze niet volledig door naar de andere kant? Niet na één uitzending, maar misschien wel na twee of drie of misschien wel vier. Wat iemand meemaakt in een bestek van tien jaar: bereiken we daar misschien iets mee wat we helemaal niet willen? Is het iets waar we nadrukkelijk rekening mee moeten houden als bedrijf: dat we mensen tools in handen geven of ze nadrukkelijk weer met een hamer op de kop slaan en zeggen: „Piet, je bent weer terug bij af, hup, zo zijn de regels.” Ik garandeer u, dat mensen die in ons bataljon een aantal keren onder vuur hebben gelegen of bewust in een hinderlaag zijn gelopen, niet meer op de schietbaan moet komen vertellen: „Piet, daar is het vlaggetje.”

Hekel

Iets anders, dat mij enorm is opgevallen en dat met personeel te maken heeft – en wat ik overigens ook bij de vorige uitzendingen heb gemerkt – is dat iedereen in het bataljon een hekel heeft gekregen aan de mensen waarvoor we daar waren: de moslims in de enclave. Dat is natuurlijk een heel vervelend fenomeen. Het is gaandeweg gebeurd, in Libanon precies hetzelfde, behalve dan dat de balans daar merkwaardiger was. We hebben ertegen gevochten en gezegd: „Je bent hier voor die mensen, doe toch normaal tegen ze. Doe normaal tegen kinderen.” Het is vechten tegen de bierkaai geweest, maar het heeft nooit tot excessen geleid naar ik weet. Het is wel iets om over na te denken.

Misschien bereiken we er ook bepaalde effecten mee, die we helemaal niet willen. Het is natuurlijk uiterst merkwaardig, dat ik voor de bescherming van mensen ergens heen ga en dat vervolgens iedereen een hekel aan ze krijgt. Er zijn een aantal redenen waarom dat zo is, misschien stinken ze wel: „Ja, logisch, want ze hebben geen water.” Ze houden er misschien wat vreemde manieren op na, maar ondanks de lessen cultuur en onderhandelen, vinden we het toch raar dat ze ook op ons schieten. Ze lokken ons ook in hinderlagen, wat heel vervelend is, en ze staan de hele dag met de hand op, maar op zich mogen dat geen redenen zijn om echt een hekel aan ze te krijgen. Als je dan toch een hekel aan ze krijgt, doe dan rot tegen de volwassenen,

maar zeker niet ten opzichte van de kinderen, wat ook is voorgekomen. Het is heel vervelend, dat mensen een hekel krijgen aan kinderen die er echt helemaal niets aan kunnen doen. Ik vond het als commandant heel vervelend, maar ik heb het helaas niet kunnen veranderen. Dat mechanisme reikte verder dan mijn macht. Ik heb het slechts geconstateerd en geprobeerd er iets aan te doen.

Het is mij ook opgevallen bij ons personeel, dat in het bataljon gejuich opging toen 42e bataljon werd aangewezen om het 13de op te volgen. Voor een heleboel beroeps BOTers, sergeanten, luitenants, kapiteins, noem ze maar op, zeg maar het kader van zo'n bataljon, maakt het allemaal niet zo gek veel uit wat we doen. Die vinden het prima om uitgezonden te worden maar we hebben wel een groot nadeel, we hebben een thuisfront, althans in dat soort omstandigheden kan dat een nadeel zijn. We hebben daarnaast ook vaak nog kinderen; ik heb er toevallig drie. We hebben een vrouw en dat trekt heel erg aan mensen. Ik heb er mensen aan onderdoor zien gaan. Als ze thuis problemen hadden met de kinderen of met hun echtgenote dan is dat natuurlijk heel vervelend. Met soldaten is dat over het algemeen veel minder een probleem, die zijn 18 of 19 jaar, die vinden het schitterend en geen enkel probleem. Maar voor met name onze beroepsofficieren en onderofficieren geeft dat toch de nodige problemen.

Een andere eigen waarneming is dat het lijkt of dat de tijd tussen die uitzendingen helemaal wegvault. Drie uitzendingen, het is net of ik mijn plunjebaal heb weggezet en vervolgens onmiddellijk ben doorgegaan naar de volgende uitzending.

Discipline

Dan wat over de discipline en het handhaven van regels. Kijk naar de bordjes 100 km/uur op de snelweg en wat doet iedereen, men rijdt 120 km/uur. Kijk naar de regels op een kazerne, 20 km/uur en we rijden met zijn allen 40 km/uur. Kijk naar tenuevoorschriften, afijn een hele schakering van regels, Nederland is er sterk in en we gooien ze allemaal aan de kant. Ik vind dat ook prima, ik denk dat dat goed is en gekoppeld is aan een eigen verantwoordelijkheid, respect, wederzijds vertrouwen. Maar nou is het natuurlijk zo, dat in een uitzending andere regels gelden. We zitten niet in Nederland, maar in het buitenland met vaak andere normen en waarden, waar regels regels zijn. Zeker in een land als Joegoslavië, een communistisch land, zeer hiërarchisch ingesteld, waar een overste bijna God is, en een generaal al helemaal God is. Ik werd er zelfs door één gekust, Civanovic heette

die. Ik werd er helemaal niet goed van, maar hij is een autoriteit. Regels gemaakt door autoriteiten, daar blijft iedereen met zijn vingers van af en niemand begrijpt het als regels in dat geval overtreden worden.

Ik zal een paar kleine voorbeelden noemen. Het uitdelen van snoep is ten strengste verboden, omdat de kinderen naar de auto's lopen. Wat doet Jan K., hij geeft snoepjes aan de kinderen en die lopen naar de auto. We hebben er drie gehad, drie aanrijdingen waarvan twee met een dodelijke afloop. Natuurlijk is het zo dat de soldaten er goed aan willen doen, dat snapt iedereen, maar zij moeten het alleen niet doen. De keerzijde van de medaille is dat vervolgens pa en ma bij ons staan en geld willen zien of het geeft een heleboel ellende. Daarom is het nakomen van regels zo belangrijk. Toen we erheen gingen hebben we gezegd dat er geen fototoestellen meegenomen mochten worden. Meermaals geroepen: „Mannen, geen fototoestellen meenemen”. Dat lijkt me toch heel duidelijk. Men denkt: „Dat kan ik zelf wel bepalen, dat is mijn eigen verantwoordelijkheid”. Ze vergeten dat ze in een konvooi zitten met 200 man en wat gebeurt er: doordat iemand zijn eigen verantwoordelijkheid pakt, staat er wel een konvooi met 200 man een hele dag te wachten en worden er vervolgens een heleboel fototoestellen afgepakt.

Dat heeft allemaal te maken met eigen verantwoordelijkheid, wat overigens een heel groot goed is. Je moet je er wel van bewust zijn dat de omstandigheden heel anders zijn dan normaal. Kortom, wat ik eigenlijk aan u wil meegeven is dat het handhaven van regels toch wel uiterst belangrijk is. Misschien niet zozeer in Nederland, maar zeker daarbuiten waar mensen er andere rituelen op na houden en waarbij je eigenlijk in de kijker loopt.

Dat brengt me dan op het volgende. Het handhaven van regels is een taak van onze jonge officieren en onderofficieren en die hebben daarin een uiterst belangrijk aandeel. Als zij wat dat betreft een steek laten vallen, dan hebben we in ons bedrijf een aardig probleem. Ik vertel u niks nieuws, als ik zeg dat diezelfde jonge officieren en onderofficieren natuurlijk die eigen verantwoordelijkheid pakken en er af en toe nog eens moeite mee hebben om regels af te dwingen. Ze zien de zin van bepaalde regels niet, dus houden ze zich er niet aan. Of het nou gaat om een fototoestel of om de samenstelling van een patrouille, waarover is nagedacht om mensen het leven te kunnen redden; gewoon navolgen en je eraan houden. Anders heb je kans op hele grote problemen en komen zaken in het gedrang.

Frustraties

Ik vertel u kort nog een aantal frustraties die ik daar heb opgelopen. Bijvoorbeeld: evacuatieplannen. Nou dat staat op papier hier en zeker in Den Haag of waar dan ook heel dapper, maar daarginds ben je wel verantwoordelijk voor 700 mensen die daar daadwerkelijk zitten. De enige die die beslissing kan nemen ben jij als bataljonscommandant, alle goede adviezen ten spijt. Af en toe heb ik daar wel eens grijze haren van gekregen en ik ben ervan overtuigd dat er ook een aantal zijn uitgevallen om die reden. Onbegrip voor de situatie ter plaatse en dat komt voor een deel doordat mensen daar fysiek niet konden komen. Een enkeling is er wel geweest en die had er dan ook gelijk een mening over. Dat is natuurlijk heel goed, maar het leidt ook tot problemen.

Een ander ding is de structuur. De commandostructuur heeft me voortdurend geterroriseerd. Sebrenica viel onder Northeast-command in Tuzla, terwijl de andere enclaves rechtstreeks onder het BH-command vielen. Ik vond dat veel zuiverder, omdat uiteindelijk alle beslissingen daar ook worden genomen. Ik moest steeds via een omweg zaken doen.

Over de partijen zal ik het verder niet hebben, die werken alleen mee als ze dat willen, en je wordt telkens gefrustreerd bij alles wat je graag wilt doen. Je wilt graag het mandaat uitvoeren, maar helaas werkt niemand echt mee! Dus jij hebt het probleem op de grond: hoe moet je er handen en voeten aan geven? De huidige commandant Dutchbat heeft wat dat betreft ook een aardige kluit. Een volkomen afhankelijkheid van de Serven voor de bevoorrading heeft me ook mateloos geïrriteerd. Ik kon er niets aan doen. Wat me tevens irriteerde was het feit dat in Simenon bij onze Bravocompagnie de patrouilles alleen konden worden gelopen met de goedkeuring van de moslims en onder begeleiding van de moslims. Ook de apathie van die bevolking heeft me mateloos geïrriteerd want ik ben een doener, dat zijn wij met zijn allen. Ons bataljon en ook het 11de en het 13de, wij zijn allemaal doeners en willen helpen en die mensen wat aanbieden. Het misbruik van die bevolking door hun hogere leiding heeft me echt geïrriteerd. Ik had wat dat betreft meer respect voor de andere kant, die in ieder geval in mijn ogen dat veel minder of niet heeft gedaan. Althans de bevolking zo gebruiken zoals dat in die enclave het geval was.

Iets wat ik echt niet begreep was de humanitaire oorlogsvoering, zo heb ik dat tenminste genoemd. Wie kan het meeste hulp geven aan maakt niet uit wie? Als er maar hulp wordt ge-

geven. Dat kon je dan zien in rapportages, eindeloze vellen papier: hoeveel rollen WC papier naar een school waren gebracht, hoeveel stenen er waren gebracht van plaats A naar plaats B, wie broodjes had gebakken voor hospitaal X. Een eindeloze rij van zaken die werden gedaan voor de bevolking. Vanuit een goed hart, maar waarbij sprake was van een competitie-element. We hebben dat uitgetest, zulke boeven waren we dan ook wel, om gewoon eens wat tegenberichten erin te zetten en die komen er dan ook allemaal model in.

Samenwerking

Over de samenwerking met de Klu is destijds nogal wat ophef ontstaan door een bepaald artikel, dat wat mij betreft wat uit zijn verband is getild. Samenwerking met de Klu is niets nieuws, we doen het al jaren. Bij de luchtmobiele brigade doen we dat nog intensiever samen met de GPH [Groep Helikopters]. Er is niets nieuws onder de zon. In het Dutchbat was zelfs een helidetachment aanwezig. Dat werkte ook voortreffelijk. Voor wat betreft het evacueren van gewonden wil ik toch graag de luchtmacht complimenteren, want als onze mensen weg moesten dan was het geregeld en dat is het enige wat telt. Wat dat betreft hebben we een aantal keren bingo gehad, dus weten we dat het geen toevalstreffer was. Het was gewoon goed geregeld.

Dan het FAC [„Forward Air Controller“] gebeuren. Ik neem aan dat de overste Van der Born daar nog op terugkomt. Ik vond dat prima, zeker omdat het onze eigen mensen waren. Wij hebben daar toch wel morele steun aan gehad, omdat daar onze eigen piloten rondcirkelden, onze briefjes zonden, dat heeft ons een heleboel goed gedaan. Los van dat soort gezelligheidsgesprekjes toch nog een wat objectievere observatie: ik vond samen met mijn Forward Air Controllers dat onze Nederlandse piloten toch gemiddeld wat sneller op het doel zaten dan een heleboel anderen, die misschien wat harder roepen of zo. Er zaten natuurlijk toch een aantal haken en ogen aan op het gebied van verbindingen. We hadden niet alles aan verbindingen wat we graag gehad zouden willen hebben. Zeker als je met vliegtuigen gaat werken, is het natuurlijk zaak dat je dat zo secuur mogelijk doet.

Dat waren eigenlijk de onderwerpen die ik aan de orde wilde stellen en ik heb alles zo'n beetje gehad wat ik graag wilde zeggen met uitzondering van de vergelijking met Libanon, maar dat houdt u nog van mij te goed.”

Lt-kol van der Born: Hellhound Aircommand bedient de klant

„We zijn aanwezig in Bosnië-Herzegovina, uiteraard in een poging om het conflict dat daar heerst in te dammen, te voorkomen dat de strijdende partijen gebruik maken van hun luchtwapen en dat het conflict zich buiten het lokale gebied gaat ontwikkelen. We doen dat door het nemen van incidentele maatregelen en hopelijk hoeven we die nog niet eens te nemen, het dreigen alleen al zou voldoende moeten zijn. Dat dreigen, daar refereerde de overste Everts al aan, kan soms alleen het overvliegen van een opstelling en het maken van geluid betekenen. Dat kan al voldoende zijn om sluipschutters tot stoppen te dwingen.

Wij doen niet aan politiek, want wij hangen helemaal onderaan de bevelslijn; wij zijn de uitvoerders en bedienen als Hellhound Aircommand de klant. Een klant is wel vreemd voor ons, omdat wij zijn grootgebracht in de „Allied Forces Command in Central Europe“ en overgezet naar „Allied Forces Southern Europe“.

Onze directe aansturing gebeurt vanuit het „Combined Air-Operations Centre“ in Vicenza, waar onze basiscommandant een liaisonfunctie vervult. Binnen het Hellhound Aircommand ben ik de detachementscommandant. Ik heb een plaatsvervangend detachementscommandant, die tevens de staf aanstuurt en die mijn plaats waarneemt telkens als ik in Nederland ben om wat wij noemen „Currency Training“ te doen. Elke vlieger gaat namelijk vier weken vliegen boven Bosnië en daarna weer één week simulatorvliegen in Nederland om allerlei noodprocedures en het luchtgevecht te beoefenen om de tactische vingervlugheid te behouden. Telkenmale als ik dus die ene week in Nederland ben, is mijn plaatsvervanger in Villafranca om het detachement aan te sturen.

We hebben drie bedrijfsvoeringen, produktverantwoordelijke eenheden, dat is enerzijds vliegops, lees het squadron 315, dat op dit moment van Twente in Italië aanwezig is, operationeel de vliegtuigbewaking – we bewaken onze eigen eigendommen daar – en de ondersteuning in de vorm van materieel, transport, koks, voeding en logistiek.

In tegenstelling tot de landmacht zijn wij kleiner in getal, in totaal met 225 militairen, die de „Combat Air Patrol“ en de „Close Air Support“ vliegen: het 315 squadron. We hebben een klein gedeelte van het fotoverkenningssquadron van de vliegbasis Volkel in ons detachement, de verzorging en ondersteuning van de diverse

squadrons in Twente, lees de LB, en tenslotte mensen van de KMar. Vandaar dat we ervoor gekozen hebben niet het 315 squadron te heten, maar het Hellhound Aircommand.

Operaties

Nu ga ik verder met de operaties. We zijn in Bosnië ingedeeld voor die operaties met achttien F-16 vliegtuigen. Met die F-16 vliegtuigen verrichten we drie taken: we bewaken de „No-Fly Zone” door boven Bosnië te patrouilleren, de „Combat Air Support”. We verlenen luchtsteun op verzoek aan UNPROFOR, de zogenaamde „Close Air Support” en we maken foto's van mogelijke doelen. Van die achttien F-16's zijn er op dit moment twaalf in Villafranca. Negen daarvan zijn „swingroll”-vliegtuigen, die de eerste twee taken kunnen uitvoeren. Dat kunnen ze op elk gewenst moment doen, want er wordt gevlogen met zowel luchtraketten als bommen: standaard gaan er vier raketten en twee bommen mee. We kunnen zelfs in de lucht „ge-tasked” worden voor de andere taak. Daarnaast hebben we drie aangepaste fotoverkenningsvliegtuigen bij ons met een fotoverkenningsgondel onder de romp ten behoeve van de eerste en derde taak. Ze kunnen fotoverkenningsopdrachten uitvoeren, maar ze kunnen tegelijk ook de „No-Fly Zone” bewaken. In totaal zijn er twaalf vliegtuigen, terwijl zes vliegtuigen in Nederland op 48-urige basis beschikbaar zijn.

We hebben verschillende velden in Italië gevonden waar we, de NAVO, mogen opereren. We hebben bij Invicenza een „Combined Air-Operations Centre” en dat centre „runs the war”. Daar zit de commander CAOC, die elk vliegtuig dat rondvliegt in principe aan het touwtje heeft. Hij geeft zijn opdrachten uit via het „Airborne Command and Control Centre”, dat boven de Adriatische Zee vliegt. Dan vliegen er boven de Adriatische Zee een aantal tankvliegtuigen en er zijn twee AWACS-vliegtuigen: één boven Hongarije en één boven de Adriatische Zee, die het luchtruim boven Bosnië bekijken. Ten slotte zijn er uiteraard de vliegtuigen die boven Bosnië vliegen, hetzij om te patrouilleren om de „No-Fly Zone” te bewaken, hetzij om de „Close Air Support” te beoefenen met de „Forward Air Controllers” op de grond. Die vliegtuigen komen vanaf de verschillende vliegvelden in Italië of van de Amerikaanse, Britse en/of Franse tankers, die daar varen. Ze varen niet altijd allemaal tegelijk, maar wel voor het grootste deel van de tijd. Een hele operatie, maar het werkt.

De dreiging waaraan wij blootgesteld worden boven Bosnië, heb ik hier in volgorde van op-

lopende dreiging, zoals ik geleerd heb op de stafschoon, weergegeven.

Gevechtsvliegtuigen beschouwen wij als de laagste dreiging boven Bosnië, omdat wij de types die daar eventueel rondvliegen, met onze F-16's, tactieken en technieken die we hebben goed van replek kunnen dienen. De geleide wapens zijn van een ouder type: SA2, SA3 en SA6. Wij zijn van mening, dat wij goede apparatuur aan boord hebben om die wapensystemen te ontwijken. Minder prettig zijn infra-rood geleide wapens, omdat we bij de lancering daarvan geen waarschuwing krijgen. Die schalen we dus hoger in dan de radargeleide wapens. Vervolgens zijn er wat ouderwetse systemen luchtdoelartillerie. Het gevaarlijke daarvan is, dat ze een heleboel staal de lucht in schieten. Het meest aanwezig zijn echter de handvuurwapens.

Omdat de infra-roodgeleide wapens, luchtdoelartillerie, het kleiner kaliber- en vooral de handvuurwapens in groten getale aanwezig zijn, hebben wij gekozen voor een middelbare hoogte tactiek. Dat betekent, dat de vluchten uitgevoerd worden op middelbare hoogte. Dit is eigenlijk heel vreemd, want we hebben altijd gelachen om die Amerikanen, die in Vietnam altijd op middelbare hoogte vlogen, terwijl wij plat op het dek door Duitsland vlogen, want zo zouden wij de oorlog wel gaan voeren. We zitten nu qua tactiek toch in ons Vietnammetje.

De gedragsregels, waaraan wij ons in Bosnië te houden hebben, zijn uiteraard naar de doelstelling bemeaten. We proberen escalaties zoveel mogelijk te voorkomen en onze vriendjes en ook de onschuldige buurman niet te raken. We gooien niet onze hele bommenlast omlaag als dat zou moeten, maar proberen dat zo beperkt mogelijk te doen en niet met zijn allen tegelijk, dus we treden heel gelimiteerd op, alleen waar we opdracht voor krijgen. Vandaar ook dat we onze vliegtuigen niet maximaal bewapend hebben maar slechts – voor kenners – met een tweetal 500-pondsbommen, ouderwetse bommetjes.

Vluchten

Hoe ziet een gemiddelde vlucht die wij maken er nou uit? Voor ons komt dan die vreemde situatie waar de overste Everts geen problemen mee gehad heeft; bij ons is het vaak de „switch van de state of mind”. Wij wonen in een hotel in Italië en rijden in onze combi naar een vliegbasis. Op die vliegbasis aangekomen, moeten wij ons gaan voorbereiden op een missie boven Bosnië, waarvan we denken dat het wel weer routine zal worden, maar die elk moment om kan slaan in

een doodserieuze „oog om oog, tand om tand” aangelegenheid. We proberen dan ook in die twee uur voorbereiding die „state of mind” om te zetten van het wonen in een hotel naar vliegen boven oorlogsgebied.

We geven de vliegers eerst een algemeen plaatje van het weer en dergelijke en de waarschuwingen die er zijn op „Airtraffic Control” gebied. Daarna beginnen we met een „escape- en evasionplan”. Als wij boven Bosnië „ejecten”, dan beschouwen we ons alleen. We hebben afspraken met de „Combat Search and Rescue”, dat wij niet meteen met onze blauwe baret, die we wel bij ons hebben, gaan rondzwaaien, of ons VN-paspoort. Wij verstoppen ons en wachten tot het nacht wordt. Er zijn procedures en afspraken, dat we de eerstkomende nacht opgehaald worden door een „Combat Search and Rescue Team”. Die procedures nemen wij door. Tijdens de voorbereiding wordt uiteraard ook besproken, waar wij AAA en raketsystemen kunnen verwachten en zo gaan we door naar de briefing van de eigen tactiek en de eigen procedures. Dat neemt in totaal zo'n twee uur in beslag.

De vlucht naar het operatiegebied duurt ongeveer veertig minuten. Afhankelijk van de opdracht die we uitvoeren als we patrouilleren voor de „No-Fly Zone”, tanken we twee keer bij in de lucht en daarna vliegen we dertig minuten terug. We komen dan in totaal op vier en een half uur vliegtijd uit zonder stewardess, zonder toilet, alleen in je stoel „in-gestrapped”.

Als we boven Bosnië gaan „close-air-supporten”, tanken we één keer bij in de lucht boven de Adriatische Zee en dan duurt de vlucht gemiddeld anderhalf uur. U kunt zich voorstellen dat een tripje vliegen op een dag de befaamde stress behoorlijk kan doen oplopen, al was het alleen maar omdat je zes tot zeven uur „in-gestrapped” zit in een stoel.

Tot nu toe is het echter goed gegaan. We hebben met de detachementen tezamen 16.000 vliegers gemaakt vanaf april 1993 boven Bosnië. Als u nagaat, dat de hele luchtmacht per jaar bijna 30.000 vliegers maakt, dan weet u dat wij een behoorlijke inspanning leveren in Villafranca.

Ondersteuning

Wat krijgen wij aan ondersteuning van de Italianen? De Italianen laten ons in principe hun bases gebruiken met verkeersleiding en meteo. Overal zetten wij een liaison bij. Dus zo gauw als wij vliegen, zit er een verkeersleider op de toren

en is er een meteo die het weerbericht van de Italianen vertaalt. We krijgen wat infrastructuur en we hebben een eigen brandweer van slechts twee personen, die de typische F-16 aangelegenheden kunnen doorgeven aan de Italianen, maar de Italianen blussen in principe de brand. Verder hebben we een onderhoudshangar en munitieopslag en we krijgen alle brandstof, die we nodig hebben. De Italianen zorgen ook voor onze „counter intelligence” informatie.

Wat doen wij allemaal zelf? Zelf doen wij met onze ruim 200 man ook nog een heleboel. Wij onderhouden onze vliegtuigen – het moet gezegd worden, dat wij een hoogste prioriteit hebben qua ondersteuning van ons thuisveld. Dus in principe hoeft ik maar te kijken en er komt een nieuw vliegtuig. Dat was toevallig vandaag nodig, zodat ik zelf een vliegtuig naar Nederland kon vliegen, anders had ik in de „shuttle”, in de Friendship moeten zitten.

Het fotoverkenningssquadron maakt niet alleen de foto's, maar ontwikkelt, vergroot en interpreteert ze. Een uur nadat de negatieven uit de verkenningsgondel van het vliegtuig getrokken zijn, gaat de combi richting Vicenza met de ontwikkelde en geïnterpreteerde foto's, een snelle service dus. We hebben een eigen verbindingscentrum, waarmee we 24 uur per dag in de lucht zijn, „secure en on-secure” geheel van onze eigen middelen.

We verdedigen onze eigen vliegtuigen 24 uur per dag, zeven dagen per week het hele jaar door met onze eigen luchtmachtbewaking, die daar met wapens loopt, waar nu het een en ander over te doen is, en met honden. We hebben huisvesting, voeding en een grote keukentent, waar geluncht en gedineerd wordt. De koks maken er prachtige maaltijden voor ons klaar, want een pizza elke dag is ook niet alles. We hebben een groot aantal voertuigen en ik heb twee „kadalto's”, waarin mijn kantoor is ondergebracht. Andere staffunctionarissen hebben uiteraard ook een „kadalto”. Een „kadalto” is een prefab container met hele kleine raampjes.

Ik kom nu tot de afsluitende observaties van mijn betoog. Als er nog tijd is, heb ik een tweetal videoclips. Eén die het klinisch afwerpen van bommen laat zien en de ander die een impressie daarvan geeft die door het detachement gemaakt is, door onze eigen homevideo Villafranca tv-uitzending.

Observaties

Effectiviteit van het luchtwapen. Ik heb u al die hele mooie slide laten zien over het „Concept of

Operations". Ik zal u nog een hele mooie slide laten zien over wie er allemaal bij betrokken zijn. Als ik bedenkt, dat ik het heb over die uit de mond stinkende mensen in Srebrenica, dan ziet u dat wij daar een enorme firepower tegenover zetten. U ziet, dat wij alleen al 195 vliegtuigen daar hebben. Ik voel me dan ook wel eens een soort Clint Eastwood die daar vliegt: „make my day”.

Ik kan hierover een paar opmerkingen maken. Allereerst zijn er de Turken, Britten, Fransen, Spanjaarden en Nederlanders, die naadloos met elkaar samenwerken. De AWACS hangt er 24 uur per dag, de tankers hangen er 24 uur per dag, er hangen 24 uur per dag „fighters” boven Bosnië. Soms bof je, dan moet je er van tien tot drie hangen, maar soms heb je pech, dan moet je er van elf uur 's avonds tot drie uur 's ochtends hangen, en dat is niet fijn. Als de zon opkomt, kan dat heel mooi zijn, maar als je dan na drie uur vliegen weer naar de tanker moet, dan is dat niet prettig, maar toch werkt het. De NAVO-procedures werken goed.

De doelstelling, waarvoor de hele „firepower” is, wordt gehaald, want ze vliegen niet boven Bosnië, althans niet met fighters. Dat hebben ze op 28 februari van het vorig jaar wel gedaan met zes Kalebs, waarvan er vier redelijk „uneventful” gewoon neergehaald werden. Dus dat werkt. Alle heli's die er vliegen, worden „geïntercept”, zo simpel is dat. We krijgen alleen geen „clearance” om te vuren, maar we zien ze wel.

De doelstelling om het conflict in te dammen wordt tot nu toe gehaald. De doelstelling om de „No-Fly Zone” te bewerkstelligen, wordt ook gehaald. We hebben zelfs incidentele maatregelen genomen die hun effect hebben gehad. Ik wil echter wel zeggen dat onze doelstelling te beperkt is. Wij staan er dus elke dag: „make our day”, maar wij zijn met handen en voeten gebonden.

Terwijl wij onze aanval deden, zagen wij de vliegtuigen gewoon nog in de „revetment” staan, maar die mochten we niet aanpakken. Als wij wel de opdracht hadden gekregen, was het vliegveld voor de komende jaren buiten gebruik gesteld, want onze tegenstander is geen partij. Echter, en daar komt de grote valkuil, zolang die tegenstander de oorlog enigszins conventioneel blijft voeren. Want wat doen wij met „Close Air Support”, met onze shiny F-16's en onze shiny Mirages? Wij vliegen in een cirkel: „Ziet u die houthutser onder die boomstam, welke boomstam bedoelt u ook alweer, want ik zie heel veel boomstammen.” Om maar even aan te geven dat wij onze beperkingen hebben. Als ik dan ook nog eens zie wat het dagelijks kost, dan kunnen

we af en toe ook weleens een kosten-baten-analyse loslaten op de inzet van dat luchtwapen daar. Dan hadden we misschien veel eerder het luchtwapen van de strijdende partijen eruit kunnen nokken, want dat kunnen we „any time”. Dat voor wat betreft de eerste observatie.

Samenwerking

Een andere observatie die ik heb, is de samenwerking met de UN op de grond. Als ik nu nog een hele mooie slide opflash, dan denkt u: „Mijn god, dat werkt niet.” Daar ziet u dus de NATO, de VN, de „Taskforce” en iedereen die daar geweldig aan het werk is om te zorgen dat wij daar helemaal beneden weten wat wij in Bosnië moeten doen. Er is dus een liaison, dat is heel mooi en aardig, maar dat geeft ook problemen: die liaison, dat overleg met elkaar is „over our head”. Wij zitten als Hellhound Aircommand in Villafranca, wij krijgen een „air task” binnen. Als wij de „tasking” binnenkrijgen, is dat reeds uitgezocht.

Ik zal proberen het iets simpeler te maken om uit te leggen hoe „Close Air Support” wordt gevraagd. Hier ziet u aan de ene kant weer de NATO, aan de andere kant ziet u de VN met het commando in Bosnië. In wezen is het zo, dat ik van step 1 niets merk, dat is „UN-approval”. Na de „UN approval” volgt step 2. Step 2 is de „request” aan de NATO, daarvan merk ik in wezen ook nog niets. Ik krijg pas opdracht als een „air task” binnenkomt. Sterker nog: ik kan aan het vliegen en patrouilleren zijn boven Bosnië, terwijl step 1 en 2 al zijn gedaan. Op een gegeven moment komt AWACS, die zegt: „your mission is now Close Air Support”. Ik zeg: „I challenge you”, de normale procedures volgen en die werken dan (we oefenen dat regelmatig). Ik moet dan dus toestemming hebben van mijn NATO-commandant, lees ABCCC, want dat is „the eyes and ears” van de „CAOC-director”.

Als ik toestemming krijg en ik heb dat ook geautoriseerd gekregen, dan ben ik „in business”. Ik zorg wel, dat ik dat op mijn videochip heb staan. Vervolgens ga ik naar de „Tactical Air Control Party”, de blauwhelm op de grond. Als ik daar tweezijdig radiocontact mee heb, is dat nummer 2. Als wij alle twee het doel zien, is dat nummer 3 en als ik ook kan zien, dat de „risk of collateral damage” minimaal is, is dat 4. Als hij dan ook toestemming geeft om te droppen, dan drop ik mijn bommen, wat in een „heartbeat” kan voor wat betreft onze „involvement” erin. Dat boven onze hoofden allerlei deliberaties plaatsvinden is prima, maar als onze „firepower” er moet zijn, dan is die er.

Out of area

De derde observatie: „out of area versus out of region”. In principe zijn wij niet „out of area”, want wij werken vanaf de vliegbasis Villafranca in Italië en Italië is nog steeds een NATO-partner van ons. „Out of area” is alleen buiten NATO-verdragsgebied. Het zijn dus elke dag onze vliegers, die boven de Kroatische corridors richting Bosnië vliegen, die „out of area” zijn. Dus waarom al die drukte, dat men „out of area” is gedurende de uitzendtermijn van zes maanden.

We zitten op de vliegbasis Villafranca, waar we tien dagen verlof te verdelen hebben. Dat is voor sommige mensen, zoals de overste Everts ook al zei, heel weinig, vooral voor thuis. Zeker als je het al voor de tweede keer doet met een jaar daartussen, is dat verlof heel weinig. Dan zeg ik: „God, we gaan toch elke keer naar „Goosebay”, we gaan toch elke keer naar „Red flag”, wij zijn de luchtmacht met andere operaties. Wat wordt er van ons gevraagd? „Firepower” boven Bosnië. In principe kan ik dat vanaf vliegbasis Twente leveren.” Mijn vlucht vanochtend vanaf Villafranca naar hier bijvoorbeeld duurde 55 minuten. Ik kan dus volledig bewapend, als ik toestemming krijg van de Duitsers en Oostenrijkers om over hun grondgebied te vliegen, naar de Adriatische Zee vliegen. Het kan dus niet allemaal zonder meer, maar qua afstanden kan ik gewoon naar de noordkant van de Adriatische Zee vliegen en daar voltanken, vervolgens een paar uur patrouilleren boven Bosnië en dan kom ik weer naar huis. Ik ga 's avonds naar mijn

echtgenote en dan gaan wij een kopje koffie drinken of zo.

Zoals de marine vier maanden uitvaart en alles precies zo doet zoals zij dat altijd heeft gedaan, zie ik niet in waarom we soms zo krampachtig vast moeten blijven houden aan die „out of area” operaties. Want ik ben het helemaal met de overste Everts eens, dat wij het schitterend doen: de lijntjes zijn kort, alles werkt en iedereen ziet het resultaat. Onze boel thuis vindt dit alles echter niet zo prettig.

Als je dit zo allemaal meemaakt, dan zie je, dat uitgezonden worden grensverleggend is. Want elke luchtmacht dacht voorheen dat hij zijn oorlog zou voeren vanaf de vliegbasis: alleen de vliegers gingen weg, gooiden hun bommen ergens in Duitsland, landden weer en gingen dan 's avonds naar huis. De volgende dag kwam je dan weer je gasmasker opzetten, misschien weleens voor een paar dagen maar dan hield het toch ongeveer wel op. Dit is toch een hele andere oorlog. Gisteren is er iemand 50 jaar geworden in het detachement, twee maanden geleden is er iemand opa geworden, dus daar sta je dan als „commander in the field” met allemaal van die oude mensen.

Toch, ondanks deze observaties, denk ik dat we proberen het zo goed mogelijk te klaren, met de „highlight” op 21 november. Dat was toch spannend, daar leef je met zijn allen naartoe, het was een hele oplading. Jammer dat het daarna een beetje dood is gebloed, maar toen hebben we een prima tijd gehad. Hiermee beëindig ik mijn voordracht”.